

Riitta Myllymäki

Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon

Muistio

Muistio perustuu hallituksen esitykseen 15/2017 vp. Muistio päivitetään sen jälkeen, kun maakuntalaki, laki maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaannpanosta sekä vaalilain muutokset on hyväksytty eduskunnassa.

Helsinki 2018

Yleistä maakuntavaaleista

Ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan uusimman linjauksen mukaan **28.10.2018**. Maakuntavaltuuston toimikausi alkaa 1.1.2019 ja kestää 31.5.2021 saakka. Eduskunnassa käsiteltävänä olevan maakuntalakiehdotuksen mukaan valtuutettuja valitaan kussakin maakunnassa maakuntalain 18 §:ssä säädetty maakunnan asukasluvun perusteella määräytyvä vähimmäismäärä (59, 69, 79, 89 tai 99 valtuutettua).

Ehdokasasettelusta, lukuun ottamatta vaalikelpoisuutta, säädetään vaalilaissa (714/1998). Vaalikelpoisuudesta maakuntavaltuustoon säädetään maakuntalaissa. Vaalipäivän ollessa 28.10.2018 ehdokashakemukset on toimitettava maakuntavaalilautakunnalle viimeistään 18.9.2018. Ehdokkaalta on oltava kirjallinen suostumus ehdokkaaksi ja valtuutetun toimen vastaanottamiseen. Maakuntavaalilautakunta tarkastaa ehdokashakemukset, mm. ehdokkaaksi asetettujen vaalikelpoisuuden. Ehdokasasettelu vahvistetaan 27.9.2018.

Jatkossa maakuntavaalit toimitetaan kuntavaalien yhteydessä joka neljäs vuosi ja maakuntavaltuuston toimikausi alkaa kesäkuun alusta. Seuraavat kuntavaalit ja maakuntavaalit ovat 18.4.2021. Maakuntavaltuusto voi päättää, että valtuutettuja valitaan maakuntalaissa säädettyä vähimmäismäärää suurempi lukumäärä. Päätös tulee tehdä ja siitä tulee ilmoittaa oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Vaalikelpoisuuden sääntely ja tulkinnan periaatteet

Tässä muistiossa käsitellään maakuntalakiehdotuksen mukaan määräytyvää vaalikelpoisuutta maakuntavaltuustoon. Muistioon on otettu kunnallishallintoa koskevaa oikeuskäytäntöä, jolla on relevanssia myös arvioitaessa vaalikelpoisuutta maakuntavaltuustoon. Maakuntalakiehdotuksen vaalikelpoisuussääntely vastaa pitkälti kuntalain vaalikelpoisuussääntelyä.

Yleisestä vaalikelpoisuudesta maakunnan luottamustoimiin säädetään maakuntalain 60 §:ssä. Yleisellä vaalikelpoisuudella tarkoitetaan edellytyksiä, jotka henkilön on täytettävä, jotta hänet voidaan valita maakunnan luottamustoimeen.

Maakuntavaltuustoa koskevista vaalikelpoisuuden rajoituksista säädetään 61 §:ssä. Maakunnat ovat asukasmäärältään ja organisaatioltaan hyvin eri kokoisia ja myös organisoituvat eri tavoin. Maakunnan koolla ja organisoitumisella voi olla vaikutusta vaalikelpoisuuden arvioinnissa, erityisesti tulkittaessa toimiiko maakunnan palveluksessa oleva henkilö maakuntahallituksen, lautakunnan tai maakunnan liikelaitoksen johtavaan tehtävään rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä.

Maakunnan luottamushenkilöistä maakunnan asukkaiden edustajia ovat ensi sijassa heidän vaaleissa valitsemansa valtuutetut. Lähtökohtana onkin, että maakunnan asukkaiden on voitava valita edustajikseen valtuustoon mieleisensä henkilö. Maakuntahallinnon uskottavuus ja toimivuus edellyttävät kuitenkin, että maakuntavaltuuston jäsenenä ei ole henkilöitä, joilla on liian voimakas oma tai taustayhteisönsä intressi valvottavanaan.

Maakuntavaltuuston päätettäväksi kuuluvat kaikki merkittävät maakunnan palvelujärjestelmän ja palvelujen tuotannon ohjaamista koskevat asiat. Maakuntavaltuusto vaikuttaa päätöksillään palvelutuottajien toimintaedellytyksiin, ja vaikutukset ulottuvat myös niihin palvelutuottajiin, jotka kyseisenä ajankohtana eivät tuota palveluja kyseiselle maakunnalle. Esteellisyyssääntelyn ei katsota riittävästi turvaavan maakunnan palvelutuotantoa koskevan päätöksenteon puolueettomuutta. Maakuntalain vaalikelpoisuussääntely onkin kuntalakea tiukempaa, koska esimerkiksi maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvia palveluja

tuottavan osakeyhtiön toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet eivät ole vaalikelpoisia maakuntavaltuustoon, vaikka yhtiö ei tuottaisi palveluja kyseiselle maakunnalle.

Maakuntalaissa ei rajoiteta kunnan luottamushenkilöiden eikä henkilöstön vaalikelpoisuutta maakuntavaltuustoon. Sama henkilö voi toimia poliittisena päättäjänä kolmella tasolla: eduskunnassa, maakunnassa ja kunnassa.

Ensisijainen vastuu järjestelmän uskottavuudesta on puolueilla ja muilla ehdokkaita asettavilla tahoilla. Puolueen ja valitsijayhdistyksen vaaliasiamiesten on ehdokashakemuksessa vakuutettava, että ehdokkaat ovat vaalikelpoisia (vaalilain 143 h ja 143 j §).

Vaalikelpoisuuden rajoitukset ovat poikkeus maakunnan asukkaiden oikeudesta osallistua maakunnan hallintoon. Tämäntyyppisiä säännöksiä on yleensä tulkittava suppeasti, joten rajatapauksessa henkilö katsotaan vaalikelpoiseksi.

Ehdokkaaksi asetetun henkilön vaalikelpoisuuden ratkaisee maakuntavaalilautakunta käsitellessään ehdokashakemukset. Tulinnanvaraisessa tilanteessa ohjeena on, ettei henkilöä poisteta ehdokaslistalta. Jos henkilö on perusteetta poistettu ehdokaslistalta, on mahdollista, että vaalit valituksen johdosta kumotaan ja joudutaan toimittamaan uudelleen. Jos henkilö jätetään ehdokaslistalle ja myöhemmin valituksen johdosta todetaan, ettei hän ole ollut vaalikelpoinen, henkilön äänet tulevat sen vaaliliiton, puolueen tai yhteislistan hyväksi, johon ehdokas kuuluu, ja vaalin tulosta oikaistaan (vaalilain 88 ja 103 §).

Yleinen vaalikelpoisuus

Maakuntalakiehdotuksen 60 §:n mukaan yleisen vaalikelpoisuuden edellytykset ovat seuraavat:

1. henkilö on kyseisen maakunnan asukas
2. henkilöllä on jossakin maakunnassa äänioikeus maakuntavaaleissa sinä vuonna, jona valtuutetut valitaan
3. henkilöä ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

Maakunnan asukas on henkilö, jolla on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta maakunnassa.

Äänioikeudesta maakuntavaaleissa säädetään maakuntalaissa. Lakiehdotuksen 22 §:n mukaan äänioikeuden edellytyksenä on, että

- henkilö täyttää 18 vuotta viimeistään vaalipäivänä ja
- henkilön kotikunta on kyseisessä maakunnassa väestötietojärjestelmän tietojen mukaan 51. päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä.

Edellä mainitut äänioikeuden edellytykset koskevat Suomen taikka muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin tai Norjan kansalaisia. Maakuntalain 22 §:ssä säädetään myös Suomessa asuvien muiden kuin edellä todettujen maiden kansalaisten äänioikeuden edellytyksistä.

Vajaavaltaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on oikeuden päätöksellä julistettu vajaavaltaiseksi (holhoustoimilaki 2 §).

Vaalikelpoisuus maakuntavaltuustoon

Vaalikelpoisuutta maakuntavaltuustoon rajoitetaan maakuntalakiehdotuksen 61 §:ssä. Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole:

1. valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi maakuntaa koskevia valvontatehtäviä
2. maakunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen tai maakunnan liikelaitoksen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä
3. maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun maakunnan palveluksessa olevaan henkilöön
4. henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa maakunnan liikelaitoksessa tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämistä varten kuuluvia palveluja tuottavassa yhteisössä tai säätiössä.

Edellä tarkoitettussa palvelussuhteessa oleva on vaalikelpoinen valtuutetuksi, jos palvelussuhde päättyy ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa (61.2 §). Ks. kohta "Vaalikelpoisuuden esteen poistuminen".

Virkavapaalla tai työlomalla olevan henkilön palvelussuhde ei ole päättynyt, joten virkavapaus tai työloma 61.1 §:ssä tarkoitettua palvelussuhteesta ei tee henkilöstä vaalikelpoista maakuntavaltuustoon.

KHO 2009:57: *A oli toiminut kunnan kokonaan omistaman ja sen määräysvallassa olevan elinkeinoyhtiön toimitusjohtajana, mutta yhtiön hallitus oli vapauttanut hänet tästä tehtävästä kansanedustajan tehtävän nelivuotiskaudeksi. Kun tarkasteltiin vaalikelpoisuutta valtuustoon, A:n palvelussuhde yhtiöön ei kuitenkaan ollut hänen itsensä tai yhtiön toimesta päättynyt niin, ettei hänen asemansa olisi edelleen ollut sidoksissa yhtiöön. A oli edelleen asemaltaan rinnastettavissa lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä toimivaan henkilöön, eikä hän ollut vaalikelpoinen valtuustoon.*

Valtion virkamiehet (61 §:n 1 mom. 1 kohta)

Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole valtion virkamies, joka hoitaa **välittömästi maakuntaa koskevia valvontatehtäviä.**

Maakuntaa koskevia valvontatehtäviä hoitava henkilö joutuu virassaan tilanteisiin, joissa maakunnan ja valtion edut ovat vastakkaiset. Tämän vuoksi heidän toimintaansa maakunnan luottamustehtävissä ei pidetä asianmukaisena. Lakiehdotuksen perusteluissa (HE 15/2017) todetaan mm. seuraavaa:

"Säännöksen tarkoittamaan valvontaan kuuluisivat myös perinteiset ohjaustehtävät kuten ohjeiden ja määräysten antaminen, maakunnan toiminnan tarkastaminen taikka näihin liittyvä päätöksenteko.

Valtion virkamiehiä, joita säännös koskisi, olisi sekä valtion keskushallinnossa, että aluehallinnossa. Säännös tulisi sovellettavaksi, kun virkamiehen varsinaisiin tehtäviin ja vastuulle kuuluisivat sanotut valvontatehtävät. Jos virkamies ainoastaan satunnaisesti hoitaisi maakuntia koskevia valvontatehtäviä, hän olisi vaalikelpoinen.

Säännös ei myöskään koskisi avustavaa henkilöstöä eikä henkilöitä, jotka ovat työsopimussuhteessa valtioon, lainsäädäntötoimintaa eikä hallinto-oikeuden tuomareita."

Myöskään muille viranomaisille kuuluvat lainkäyttötehtävät eivät ole säännöksessä tarkoitettuja valvontatehtäviä.

Säännöksessä tarkoitettuihin valvontatehtäviin kuuluvat ainakin:

- maakuntien toiminnan tarkastaminen
- valtiolta saadun rahankäytön valvonta
- kantelujen käsittely
- pakkokeinoista päättäminen.

Jotta valvontatehtävä koskisi "välittömästi" maakuntia, valvontaa suorittavalla viranomaisella pitää olla oikeus kohdistaa valvontatoimia suoraan maakuntaan. Säännöksen soveltaminen ei kuitenkaan vaadi, että virkamiehen valvonta kohdistuisi juuri siihen maakuntaan, jonka valtuustosta on kysymys. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi, että valtion virkamies toimii valvontatehtävissä päätöksentekijänä tai esittelijänä, joka on myös oikeudellisessa vastuussa esittelystä tehdystä päätöksestä.

Maakuntalakiehdotuksen 10 §:n mukaan valtiovarainministeriö seuraa yleisesti maakuntien toimintaa ja taloutta. Valtion lupa- ja valvontavirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko maakunta toiminut voimassa olevien lakien mukaan. Valtiovarainministeriöllä ja valtion lupa- ja valvontavirastolla tulee olemaan erityislakeihin perustuvaa valvontavastuuta maakunnan eri hallinnonaloilla.

Valtion keskushallinnossa esimerkiksi maakuntien valvonnasta vastaavat valtiovarainministeriön virkamiehet eivät olisi vaalikelpoisia maakuntavaltuustoon. Oikeuskanslerinviraston ja eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston viranhaltijat, joiden tehtäviin kuuluu päätöksentekijänä tai esittelijänä käsitellä maakuntien toimintaa koskevia kanteluita, eivät olisi vaalikelpoisia maakuntavaltuustoon.

Valtion lupa- ja valvontaviraston virkamiesten tehtävät määrätään pitkälti sen omassa työjärjestyksessä. Vaalikelpoisuuden rajoituksen voidaan katsoa koskevan viraston johtajan lisäksi niitä virkamiehiä, joilla viraston sisäisessä työnjaossa on vastuuta maakuntalain 10.2 §:n mukaisten kantelujen käsittelyssä tai erityislakien mukaisessa valvonnassa.

Oikeuskäytäntöä vaalikelpoisuudesta kunnan valtuustoon

Tulkinta-apua voidaan hakea kuntavaaleja koskevasta oikeuskäytännöstä, jossa on kysymys kunnilta maakunnille siirtyvistä tehtävälajoista. Oikeuskäytännön mukaan lääninhallituksessa toimineet lääninlääkäri ja lääninsosiaalitarastaja eivät olleet vaalikelpoisia valtuustoon. Myöskään alueellisen ympäristökeskuksen lakimies, ylitarkastaja ei ollut vaalikelpoinen valtuustoon.

KHO 31.10.1997:115: Lääninlääkäri kuului lääninhallituksen kuntaosaston sosiaali- ja terveystalvelujen toimintayksikköön, jonka tehtävät olivat lakisääteisiä ja perustuivat keskushallinnon kanssa tehtäviin tulossopimukseen. Lääninhallituksen yksikkönä se ohjasi ja valvoi kuntien toimintaa niille muun ohessa kansanterveystalvin, erikoissairaanhoidotlain, tartuntatautilain, työterveyshuoltotlain ja raittiustyölain mukaan kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Ehdokaslistojen yhdistelmää laadittaessa voimassa olleen lääninhallituksen työjärjestyksen mukaan lääninlääkäri ratkaisi muun

ohella mainittujen lakien mukaisia valvontaa koskevia asioita sekä valmisteli ja esitteli kuntien toimintaa terveydenhuollon alalla koskevia kanteluasioita. Hoitaessaan välittömästi kunnallishallintoa koskevia tehtäviä lääninlääkäri ei ollut vaalikelpoinen valtuustoon.

KHO 14.9.2005 T 2359: *X toimi lääninsosiaalitarkastajan virassa lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolla, jonka tehtävät ovat lakisääteisiä ja perustuvat kuntien kanssa tehtäviin tulossopimuksiin. Lääninhallituksen tulosityksikkönä osasto ohjasi ja valvoi kuntien toimintaa mm. sosiaalihuoltolain, lastensuojelulain ja toimeentulotuesta annetun lain mukaan kunnille kuuluvien tehtävien hoitamisessa. X ohjasi ja valvoi osaltaan sosiaalipalvelujen järjestämistä ja esitteli toimialaansa kuuluvat asiat ja mm. sosiaalihuollon kanteluasiat. Näin ollen X:ää oli pidettävä Kuntal 34.1 §:n 1 kohdassa tarkoitettuna välittömästi kunnallishallintoa koskevia valvontatehtäviä hoitavana valtion virkamiehenä, joka ei ole vaalikelpoinen valtuustoon.*

KHO 1997:98: Alueellisen ympäristökeskuksen lakimies, ylitarkastaja, *toimi tulostavasti lakiasianryhmän päällikkönä. Ryhmän vastuulla olivat mm. yleiset lakiasiat ympäristökeskuksen toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Lakiasian ryhmän päällikkönä ylitarkastajalla oli kokonaisvastuu muun ohella kuntien ympäristöhallinnon ohjauksesta sekä ratkaisuvalltaa eräissä kaavoitusta, poikkeuslupia ja maa-aineksia koskevissa valitus-asioissa. Lisäksi hän oli asiantuntijana alueidenkäytönryhmässä, joka päätti mm. kaavojen alistuksista. Hoitaessaan välittömästi kunnallishallintoa koskevia valvontaa ja ohjaustehtäviä ylitarkastaja ei ollut vaalikelpoinen valtuustoon.*

Maakunnan palveluksessa olevat henkilöt (61 §:n 1 mom. 2 kohta)

Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole maakunnan palveluksessa oleva henkilö, joka toimii **maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen tai maakunnan liikelaitoksen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä.**

Maakuntalain säännös rajoittaa vain keskeisten vastuullisessa asemassa olevien henkilöiden valitsemista maakuntavaltuustoon. Vaikka liikelaitoksella on vastuu yksinomaan palvelutuotannosta, myös liikelaitoksen keskeisten vastuullisessa asemassa olevien henkilöiden vaalikelpoisuutta on rajoitettu.

Maakuntahallituksen, lautakunnan ja liikelaitoksen tehtäväalue muodostuu laissa säädetyistä ja hallintosäännössä määrätyistä tehtävistä. Toimielimen ja liikelaitoksen tehtäväalueeseen voi organisaatoratkaisusta riippuen kuulua useampia tehtäväkokonaisuuksia.

Maakuntalain vaalikelpoisuussäännöksissä ei tehdä eroa maakunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden välillä, vaan rajoitukset koskevat "maakunnan palveluksessa olevia henkilöitä". Käytännössä rajoitukset koskevat useimmiten viranhaltijoita. Kun säännöksiä tulkitaan suppeasti, rajoitukset koskevat *vain tehtävää vakinaisesti hoitavaa henkilöä* eikä esimerkiksi henkilöä, joka hoitaa viranhaltijan tehtäviä tämän ollessa estynyt.

Maakunnan palveluksessa olevien vaalikelpoisuutta maakuntavaltuustoon rajoittava säännös koskee maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen tai maakunnan liikelaitoksen

- johtavassa tehtävässä toimivaa henkilöä ja
- johtavaan tehtävään rinnastettavaa vastuullista tehtävää hoitavaa henkilöä.

Johtavan tehtävän määrittely on yleensä helpompaa kuin johtavaan tehtävään rinnastettavan vastuullisen tehtävän määrittely. Yleistäen voidaan sanoa, että vaalikelpoisuuden rajoitukset koskevat myös alemmaa johtoa eli eri vastuualueiden päälliköitä.

Hallinnon rakenteet ja tehtäväalueiden määräytyminen ovat maakuntakohtaisia. Vaalikelpoisuus ratkaistaan henkilön tosiasiallisten tehtävien ja aseman, ei nimikkeen perusteella. Säännöksen tulkinnassa merkitystä on tehtäväalueen taloudellisella tai muulla merkityksellä maakunnan toiminnassa sekä asianomaisen henkilön tehtävillä ja asemalla maakunnan organisaatiossa.

Johtava tehtävä

Säännöksessä tarkoitettu johtava tehtävä on selkeästi maakuntahallituksen ja lautakunnan tehtäväalueen "ykkösjohdajalla" sekä maakunnan liikelaitoksen johtajalla.

Johtavassa tehtävässä voidaan katsoa toimivan myös henkilön, joka vastaa maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueella tai liikelaitoksessa jostakin tehtäväkokonaisuudesta suoraan asianomaiselle toimielimelle ilman, että hän on toisen viranhaltijan alainen. Jos maakuntahallituksessa, lautakunnassa tai liikelaitoksen johtokunnassa on useampia esittelijöitä, on heillä kaikilla säännöksessä tarkoitettu johtava tehtävä.

Johtavaan tehtävään rinnastettava vastuullinen tehtävä

Säännös rajoittaa myös niiden henkilöiden vaalikelpoisuutta, jotka eivät toimi johtavassa tehtävässä, mutta hoitavat siihen rinnastettavaa vastuullista tehtävää. Tällöin vaalikelpoisuuden rajoitus voi koskea itsenäisessä asiantuntijatehtävässä toimivaa viranhaltijaa tai tietyistä tehtäväkokonaisuudesta jonkun muun viranhaltijan alaisena vastaavaa viranhaltijaa. Maakuntahallituksen tehtäväalueella esimerkiksi hallintojohtaja, talousjohtaja, viestintäjohtaja, maakunnanlakimies ja henkilöstöjohtaja eivät olisi vaalikelpoisia maakuntavaltuustoon.

Jos maakuntahallituksen, lautakunnan tai liikelaitoksen tehtäväalueella on hoidettavana useampia tehtäväkokonaisuuksia, vaalikelpoisuuden rajoitus voi koskea kutakin eri tehtäväkokonaisuudesta vastaavaa henkilöä. Ratkaisevaa on kuitenkin viranhaltijan hoidettavana ja vastuulla olevan tehtäväkokonaisuuden merkitys maakunnan toiminnan kannalta. Jos taloudellinen tai muu merkitys on vähäinen, tehtäväkokonaisuudesta vastaava henkilö ei ole rinnastettavissa johtavaan viranhaltijaan ja hän on näin ollen vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon. Maakunnan tehtävien hoidon organisoinnilla voi siten olla olennaista merkitystä arvioitaessa viranhaltijan vaalikelpoisuutta valtuustoon.

Vaalikelpoisuuden rajoitus koskee myös liikelaitoksen osana toimivan sosiaali- ja terveyskeskuksen johtajaa sekä mahdollisesti muitakin sosiaalikeskuksen johtavia tehtäviä hoitavia.

Oikeuskäytäntöä vaalikelpoisuudesta kunnan valtuustoon

Kuntavaaleja koskevassa oikeuskäytännössä on arvioitu mm. maaseutuasioista vastaavien viranhaltijoiden, palopäällikön ja vanhustyön johtajan vaalikelpoisuutta valtuustoon.

Maataloussihteerien ja vastaavien sekä palopäällikön kohdalla merkitystä vaalikelpoisuuden arvioinnissa annettiin myös sille, että heidän tehtäviinsä kuului julkisen vallan käyttämistä. Vaikka maaseutuasiamiehen (KHO 1997:118) ja palopäällikön (KHO 31.10.1997 T 2752) organisatorista asemaa oli ennen vaaleja muutettu (esittelytehtävät oli poistettu), heidän tosiasialliset tehtävänsä katsottiin sellaisiksi, etteivät he olleet vaalikelpoisia.

KHO 1997:118: *Elinkeinolautakunnan tehtäväalue, elinkeinotoimi, muodosti yhden kunnan viidestä päävastuualueesta. Lautakunnan apuna toimi maaseutujohtokunta, jonka vastuualue jakautui lomatoimen vastuualueeseen, jonka esimiehenä oli lomasihteeri, ja maatalouspalvelujen vastuualueeseen, jonka esimiehenä toimi maaseutuasiamies. Molemmat toimivat esittelijöinä maaseutujohtokunnassa. Vastuualueet yhdistettiin ja lomasihteeri määrättiin esittelijäksi sekä maaseutuasiamiehen esimieheksi ja heidän toimenkuviaan muutettiin vastaavasti. Toimenkuvien mukaan molemmat toimivat kuitenkin kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisena, jonka tehtäviin kuului muun muassa maaseutuelinkeinon tuki-, korvaus- ja avustushakemusten ratkaiseminen niihin liittyvine valvontatehtävineen, ja molemmilla oli myös itsenäistä ratkaisovaltaa. Vuonna 1996 kunnassa myönnettiin EU-tukea 881 maatilalle 551 milj. markkaa ja vuonna 1995 kunnan verotettava tulo oli noin 690 milj. markkaa, josta maatalouden osuus oli noin 64 milj. markkaa. Kunnan omiin tehtäviin kuulumattomat tukitehtävät muodostivat kokonaisuuden, jota kunnan talouden ja toiminnan kannalta ei voitu pitää vähäisenä. Vaikka vastuualuejakoa ja maaseutuasiamiehen tehtäviä oli muutettu, hänen katsottiin tosiasiasa toimivan myös julkista valtaa käyttävänä kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisena lautakunnan johtavaan tehtävään rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä. **Maaseutuasiamies** ei ollut vaalikelpoinen valtuutetuksi. Samoin KHO 30.10.1997 T 2752 (**maataloussihteeri**), T 2753 (**maaseutusihhteeri**), T 2754 (**maataloussihteeri**) ja T 2755 (**maaseutupäällikkö**), joissa kaikissa kyseinen viranhaltija toimi oman toimialansa asioissa lautakunnan esittelijänä.*

Toisin kuitenkin KHO 15.5.2001 T 1138: Tornion kaupunginhallituksen alaisena toimii yhdeksän palvelualueita, joista yksi oli keskushallintopalvelujen palvelualue. Tämä jakaantui hallinto- ja kehittämispalvelujen sekä talouspalvelujen tulosalueisiin. Maataloustoimisto, jonka esimiehenä maataloussihteeri työskenteli, oli hallinto- ja kehittämispalvelujen tulosalueen alainen tulosityksikkö. Maataloussihteerin esimiehenä toimi suunnittelupäällikkö. Maataloussihteeri ei toiminut esittelijänä. Maataloussihteerin työtehtäviin kuului muun ohella EU-tukien myöntäminen maatalousyrittäjille ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti ja sen valvonnassa, lomituspalveluihin liittyvä neuvonta ja päätöksenteko. EU-tuet eivät ole kunnan talousarvioon budjetoituja varoja, vaan ne myönnetään valtion varoista. Maatalouden kehittämiseen kaupungin talousarvioon vuosittain varatusta määrärahasta maataloussihteeri myönsi avustuksia annettujen ohjeiden mukaisesti. Maatalouspalvelujen käyttötalousmenot olivat kaupungin talousarviossa noin 1,3 %. Kun otettiin huomioon maataloussihteerin asema kaupungin organisaatiossa ja hänen tehtävänsä sekä se, että maataloustoimiston tulosityksikön tehtäviä voitiin Tornion kaupungin talouden ja toiminnan kannalta pitää vähäisinä, maataloussihteeri ei vastannut sillä tavoin itsenäisesti tehtäväalueestaan, että hänen voitiin katsoa olevan KuntaL 34.1 §:n 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla kunnanhallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa

vastuullisessa tehtävässä. **Maataloussihteeri** oli vaalikelpoinen Tornion kaupunginvaltuustoon.

KHO 1997:116: Hallintosäännön mukaan kunnan toiminnot oli jaettu kuuteen vastuualueeseen. Ympäristölautakunnan tehtäväalue muodostui ympäristötoimen vastuualueesta, jonka yhtenä palveluysikkönä oli palo- ja pelastustoimi. Palveluysikön vastuuhenkilönä oli **palopäällikkö**. Ympäristölautakunta oli palopäällikön pyynnöstä siirtänyt tälle kuuluneet palo- ja pelastustoimeen, väestönsuojeluun ja öljyvahinkojen torjuntaan liittyvät esittelytehtävät palopäällikön esimiehenä toimivalle ympäristöjohtajalle. Palo- ja pelastustoimi muodosti lautakunnan tehtäväalueella tehtäväkokonaisuuden, joka ei merkitykseltään ollut kunnan kannalta vähäinen ja josta palopäällikkö oli vastuussa siitä huolimatta, että esittelytehtävät oli siirretty häneltä pois. Palopäällikkö oli lautakunnan tehtäväalueen johtavaan tehtävään rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä. Asiaa arvioitaessa vaikutusta oli myös sillä, että palopäällikön toimivaltaan kuului julkisen vallan käyttöä. Palopäällikkö ei ollut vaalikelpoinen valtuutetuksi.

KHO 31.10.1997 T 2752: Palopäällikkö vastasi ympäristölautakunnan tehtäväalueella palo- ja pelastustoimen sekä väestönsuojelun käsittävistä tehtäväkokonaisuudesta suoraan lautakunnalle ja oli näissä asioissa lautakunnan esittelijä. Henkilöstöorganisaatiossa palopäällikkö oli teknisen osaston osastopäällikkönä toimivan kunnaninsinöörin alainen. Kun lisäksi otettiin huomioon palopäällikön tehtävien luonne ja merkitys kunnan kannalta, hänen katsottiin toimivan lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä. Palopäällikkö ei ollut vaalikelpoinen valtuutetuksi.

Kun vanhustyönjohtajan vastuulle kuuluivat lähinnä vanhainkodin eli yksittäisen laitoksen johtotehtävät, hänet katsottiin virkanimikkeestä huolimatta vaalikelpoiseksi valtuustoon. Kun vastuulla oli kunnan vanhustyön johtaminen ja kehittäminen kokonaisuudessaan, vanhustyöstä vastaava viranhaltija ei ollut vaalikelpoinen.

KHO 1997:120: Sosiaali- ja terveystoimen kolmesta vastuualueesta keskitettyjen palvelujen vastuualue vastasi väestön keskitetysti hoidettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä. Vastuualue jakautui sosiaalipalvelujen ja terveyspalvelujen alavastuualueisiin. Sosiaalipalvelujen alavastuualuetta johti sosiaalipalvelupäällikkö ja se jakautui edelleen alavastuualueiksi, joita muiden ohessa oli Koukkuniemen vanhainkoti ja ostopalvelusopimuksen kaupungin kanssa tehneet yksityiset vanhainkodit. Koukkuniemen **vanhainkodin johtaja** ei esitellyt eikä valmistellut asioita sosiaali- ja terveyslautakunnan päätettäväksi eikä edellä kuvatuissa oloissa ollut lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tai siihen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä. Näin ollen hän oli vaalikelpoinen valtuustoon.

KHO 30.10.1997 T 2757: Kunnan sosiaalitoimen päävastuualueeseen kuuluivat sosiaalihuolto, terveydenhuolto, ja holhousasiat. Päävastuualueella toimivat perusturvalautakunta ja holhouslautakunta. Sosiaaliosasto oli yksi henkilöstöorganisaation viidestä osastosta. Osaston alaisuuteen kuuluivat sosiaalitoimisto, kotipalvelu, päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, toimintakeskus ja vanhainkoti-palvelutalo-päiväkeskus. Perusturvalautakunnan esittelijä oli sosiaalijohtaja. **Vanhustyönjohtaja** toimi sosiaalijohtajan alaisuudessa ja johti vanhustyötä vanhainkodissa ja palvelutalossa sekä niihin liittyvissä toiminnoissa. Vanhustyönjohtajan välittömiä alaisia olivat vanhainkodin

ja palvelutalon henkilöstö. Kun vanhustyönjohtaja ei toiminut esittelijänä perusturvalautakunnassa ja kun otettiin huomioon hänen muut tehtävänsä, hän ei vastannut sillä tavoin itsenäisesti tehtäväalueestaan, että hänen olisi voitu katsoa olevan lautakunnan johtavaan tehtävään rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä ja hän oli siten vaalikelpoinen valtuustoon.

KHO 2001:27: *Henkilö toimi sosiaalilautakunnan alaisuudessa vastuuyksikön esimiehenä ja sosiaaliosastoon kuuluvan palvelukeskuksen johtajana. Keskukseen kuuluivat vanhainkoti ja vanhusten, vammaisten ja dementikkojen palveluasunnot. Sosiaalijohtaja toimi sosiaaliosaston päällikkönä ja oli palvelukeskuksen johtajan esimies sekä lautakunnan esittelijä. Kun otettiin huomioon palvelukeskuksen johtajan asema kaupungin organisaatiossa ja hänen tehtävänsä, hän ei vastannut sillä tavalla itsenäisesti tehtäväalueestaan, että hänen voitiin katsoa olevan KuntaL 34.1 §:n 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla kunnanhallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä. Palvelu-keskuksen johtaja oli siten vaalikelpoinen valtuustoon.*

KHO 18.11.2005 T 3008: Vastaava sairaanhoitaja *toimi perusturvalautakunnan alaisuudessa vanhustyön vastuualueen esimiehenä. Vastuualueeseen kuuluivat palvelukeskus kioskeineen, vanhusten asumispalvelut, päivätoiminta ja kuntoutus sekä perusturvan ruokahuolto. Perusturvajohtaja toimi osaston päällikkönä ja vastaavan sairaanhoitajan esimiehenä. Vastaava sairaanhoitaja ei toiminut esittelijänä ja hänen vastuualueensa osuus sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahoista ei ollut suuri ja virkaan kuuluneet taloudelliset ja muut hallinnolliset toimivaltuudet olivat rajoitetut. Vastuualue ei käsittänyt vanhustyön kaikkien sektoreiden kokonaisvaltaista johtamista ja tehtävissä korostui palvelukeskuksessa tapahtuva hoitotyön johtaminen. Kun otettiin huomioon vastaavan sairaanhoitajan asema kaupungin organisaatiossa, hän ei vastannut sillä tavoin itsenäisesti tehtäväalueestaan, että hänen olisi voitu katsoa olevan KuntaL 34.1 §:n 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä. Vastaava sairaanhoitaja oli vaalikelpoinen valtuustoon.*

KHO 28.9.2005 T 2473: *X toimi sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisuudessa vanhustyönjohtajan virassa. Kunnassa oli sosiaalijohtaja, joka toimi lautakunnan alaisuudessa sosiaali- ja terveystoimen toimialan johtajana ja vanhustyönjohtajan esimiehenä. Vanhustyönjohtaja ei toiminut esittelijänä, vaan tämä tehtävä kuului sosiaalijohtajalle. Vanhustyönjohtajan vastuualueeseen kuuluivat H:n vanhainkodin toiminnan johtaminen sekä kunnan koko vanhustyön johtaminen ja kehittäminen. Tehtävän painopiste oli hallinnollinen. Vanhustyön vastuualueen talousarvion määrärahat ja henkilöstö olivat huomattavat sekä määrällisesti tarkastellen, että myös suhteellisenä osuutena kunnan sosiaali- ja terveystoimesta. Kun lisäksi otettiin huomioon vanhustyönjohtajan ratkaisovaltaan kuuluvat asiat, X:n oli katsottava toimivan lautakunnan tehtäväalueen johtavaan tehtävään rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä eikä hän näin ollen ollut KuntaL 34.1 §:n 2 kohdan nojalla vaalikelpoinen valtuutetuksi.*

Maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön ja säätiön palveluksessa olevat henkilöt (61 §:n 1 mom. 3 kohta)

Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole maakunnan määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, **joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun maakunnan palveluksessa olevaan henkilöön.**

Maakunnan tehtäviä hoitavat myös maakunnan varsinaiseen organisaatioon kuulumattomat yhteisöt ja säätiöt, jotka kuitenkin kuuluvat maakuntakonserniin. Vaalikelpoisuusrajoitusten periaatteena on, että se millä tavoin maakunta on organisoinut tehtäviensä hoidon, ei saa vaikuttaa vaalikelpoisuuteen. Tämän vuoksi rajoitukset voivat maakunnan oman henkilöstön ohella koskea maakuntakonserniin kuuluvan yhteisön ja säätiön työntekijöitä. Vaalikelpoisuuden rajoitusta sovelletaan kuitenkin vain, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Yhteisö tai säätiö kuuluu maakuntakonserniin ja yhteisö hoitaa tehtäväkokonaisuutta, jonka merkitys ei ole vähäinen
- yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö voidaan asemaltaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuihin maakunnan johtohenkilöihin.

Tytäryhteisöt ovat useimmiten osakeyhtiöitä. Maakuntalain 4 §:ssä määritellään maakuntakonserni kirjanpitolain konsernimääritelmän mukaisesti. Maakunnan tytäryhteisöjä ovat yhteisöt, joissa maakunnalla yksin tai yhdessä muiden maakuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta. Kirjanpitolaissa määräysvallalla tarkoitetaan tilannetta, jossa emoyhteisöllä on:

- oikeus käyttää yli puolta kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai
- oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus.

Yhteisön tai säätiön palveluksessa olevan henkilön on oltava asemaltaan rinnastettavissa maakunnan palveluksessa olevaan maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä toimivaan henkilöön.

On arvioitava yhteisön tai säätiön hoitaman tehtäväkokonaisuuden taloudellista ja muuta merkitystä maakunnan toiminnassa. Jos merkitys on vähäinen, yhteisön johtohenkilö ei ole rinnastettavissa maakuntahallituksen tai lautakunnan tehtäväalueen johtavaan viranhaltijaan. Esimerkiksi yksittäisen kirjanpitoa tai taloushallintoa hoitavan tukipalveluyhtiön hoitamat tehtävät eivät yleensä johda vaalikelpoisuusrajoituksen soveltamiseen. Maakunnan koolla voi olla merkitystä säännöksen soveltamisessa, sillä pienessä maakunnassa yksittäisen yhteisön asema on merkittävämpi kuin suuressa maakunnassa.

Yhteisöä tai säätiötä johtavan henkilön lisäksi rajoitus voi koskea myös henkilöä, joka yhteisössä tai säätiössä vastaa merkittävästä tehtäväkokonaisuudesta. Rajoitus voi koskea esimerkiksi yhteisön hallinnosta vastaavaa hallintojohtajaa ja taloudesta vastaavaa talousjohtajaa. Tulkinta-apua voidaan hakea vertaamalla tilannetta siihen, että maakunta hoitaisi yhteisön tehtävät omassa organisaatiossaan: mikä olisi yhteisön toimihenkilön asema maakunnan organisaatiossa ja aiheuttaisiko asema silloin vaalikelpoisuuden menetyksen.

Oikeuskäytäntöä vaalikelpoisuudesta kunnan valtuustoon

Ratkaisuissa KHO 1997 115, 117 ja 120 arvioitavana oli kolmen suuren kaupungin *asuntotoimen organisointitapa ja sen vaikutus kunnan määräysvallassa olevien yhteisöjen johtohenkilöiden vaalikelpoisuuteen*. Kaikissa kaupungeissa osa vuokra-asuntotuotannosta ja asuntojen vuokrauksesta oli annettu kaupungin määräysvallassa olevien yhtiöiden tai säätiöiden hoidettavaksi. Pääpaino johtohenkilöiden vaalikelpoisuuden arvioinnissa annettiin yhteisön hoitamalle osuudelle kaupungin koko asuntotoimessa ja ennen kaikkea vuokra-asunto-toimessa. Yli 50 %:n osuuden (Kuopio) KHO katsoi niin olennaiseksi, että se vastasi lautakunnan hoitamaa tehtäväkokonaisuutta. Yhtiön toimitusjohtajaa ei pidetty vaalikelpoisena. Tampereella ja Turussa yksittäisen yhteisön asema ei ollut näin merkittävä ja niiden johtohenkilöt katsottiin vaalikelpoisiksi.

Ratkaisuissa KHO 1997:119 ja KHO 21.5.1997 T 1277 merkitystä annettiin yhteisöjen asemalle kunnan energiahuollossa sekä toiminnan laajuudelle ja merkitykselle koko kunnan hallinnossa ja taloudessa. Kun yhteisö vastasi energiahuollosta kokonaisuudessaan ja yhteisön toiminta oli volyymiltaan kunnan oloissa merkittävää ja rinnastettavissa lautakunnan hoitamaan tehtäväkokonaisuuteen, sen johtohenkilö ei ollut vaalikelpoinen (1997:119). Sen sijaan kunnan kokonaan omistaman kaukolämpöyhtiön toimitusjohtaja katsottiin vaalikelpoiseksi, kun yhtiö oli vain yksi monesta kunnan energiantuottajasta, eikä edes suurin (21.5.1997 T 1277). KHO kiinnitti huomiota myös siihen, mikä olisi asianomaisten johtohenkilöiden asema kunnan organisaatiossa, jos kunta hoitaisi tehtävää itse.

Maakunnan liikelaitoksen sekä yhtiöiden ja muiden yhteisöjen johtohenkilöt (61 §:n 1. mom. 4 kohta)

Vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon ei ole henkilö, joka on **hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa** maakunnan liikelaitoksessa tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavassa yhteisössä tai säätiössä.

Maakunnan liikelaitoksen johtohenkilöt

Maakunnan liikelaitoksen johtokunta on rinnastettavissa hallitukseen, joten johtokunnan jäsenet ja varajäsenet eivät ole vaalikelpoisia maakuntavaltuustoon. Maakunnan liikelaitoksen viranhaltijajohdon vaalikelpoisuudesta säädetään 61.1 §:n 2 ja 4 kohdassa lähes samoin sanamuodoin (ks. edellä s. 5–7).

Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavien yhteisöjen ja säätiöiden johtohenkilöt

Vaalikelpoisuuden rajoituksen perusteena on olettamus, että yhteisön johtohenkilö voisi maakunnan luottamushenkilönä toimia edustamansa yhteisön eduksi tai kilpailevien yhteisöjen vahingoksi ja samalla maakunnan ja sen asukkaiden edun vastaisesti.

Säännös koskee vain sellaisia yhteisöjä (osakeyhtiö, yhdistys, osuuskunta, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö) ja säätiöitä, jotka tuottavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita maakuntalain 6 §:ssä säädettyihin tehtäväalueisiin liittyviä palveluita (esim. työllisyyspalveluja).

On syytä huomata, että vaalikelpoisuusrajoitus tulee sovellettavaksi, vaikka yritys ei tuottaisi palveluja kyseisen maakunnan asukkaille. Esimerkiksi terveystalouden palveluja tuottavan yksityisen osakeyhtiön toimitusjohtaja ei olisi missään vaalipiirissä vaalikelpoinen maakuntavaltuustoon.

Yrityksen johtohenkilöltä säännös edellyttää jompaakumpaa seuraavista:

- Henkilö on yhteisön tai säätiön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsen. Vaalikelpoisuuden rajoitus koskenee myös varajäseniä.
- Henkilöllä on johtava ja vastuullinen tehtävä tai siihen rinnastettava asema yrityksessä. Tältä osin säännös voi koskea sekä palkattua henkilöstöä (lähinnä toimitusjohtajaa ja varatoimitusjohtajaa) että henkilöä, jolla omistuksen tai määräysvallan kautta on vastuullinen asema ja intressi yrityksessä.

Tulkinta-apua voidaan saada vaalikelpoisuutta kunnanhallitukseen koskevasta oikeuskäytännöstä:

KHO:n ratkaisussa 26.8.1998/1503 todetaan että *hallintoneuvostoa* ei voida rinnastaa osuuspankin hallitukseen.

KHO 2011:5: S Oy oli rakentamista palveleva kivenjalostukseen ja myyntiin erikoistunut perheyritys. A, joka oli tammikuussa 2009 eronnut yhtiön hallituksesta, omisti 50 prosenttia S Oy:n osakkeista. Yhtiöllä oli vuonna 2007 ollut 18 työntekijää ja sen liikevaihto oli sijoittunut luokkaan 10–20 miljoonaa euroa. Yhtiön tausta ja toiminta huomioon ottaen A oli osakeomistuksensa perusteella Kuntal 35 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun johtavaan ja vastuulliseen tehtävään rinnastuvassa asemassa sanotussa yhtiössä.

KHO 1998:36: Suuressa pankkikonsernissa *pankinjohtaja-nimikkeellä* omaisuuspalveluyksikön johtajana toimiva henkilö, joka oli myös pankin asianomaisen konttorin ja alueen johtoryhmien jäsen, ei ollut ottaen huomioon hänen asemansa, toimenkuvansa ja tehtävänsä pankissa, kuntalain 35 §:ssä tarkoitetulla tavalla hallitukseen rinnastettavan toimielimen jäsen taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä, eikä siten vaalikelvoton kaupunginhallituksen jäsenten vaalissa.

Vaalikelpoisuuden esteen poistuminen (61 § 2 mom.)

Edellä selostetut rajoitukset estävät henkilöä asettumasta ehdokkaaksi maakuntavaaleissa. Henkilö on kuitenkin vaalikelpoinen, jos vaalikelpoisuuden este poistuu ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa. Tästä on esitettävä selvitys maakuntavaalilautakunnalle. Selvityksen on oltava sellainen, että maakuntavaalilautakunta varmuudella voi todeta palvelussuhteen päättymisen ennen valtuutettujen toimikauden alkamista.

Oikeuskäytäntöä kuntalain vastaavan säännöksen tulkinnasta

Oikeuskäytännössä on katsottu, että virkasuhteen päättymisen ei ole varmuudella todettavissa, jos irtisanomispäätös ei ole lainvoimainen.

KHO 15.12.2017 T 6493: Kaupunginhallitus oli 15.12.2014 päättänyt, että M siirretään johtavan lääkärin virasta terveyskeskuslääkärin virkaan. Valtuusto oli 10.3.2015 irtisanonut M:n johtavan lääkärin virasta. Hallinto-oikeus oli 28.12.2016 kumonnut valtuuston päätöksen. Hallinto-oikeuden päätöksestä tehty valitus oli vireillä KHO:ssa. Hallinto-oikeus hylkäsi keskusvaalilautakunnan päätöksestä tehdyn valituksen. Kuntavaaliehdokkaiden vaalikelpoisuus ratkaistaan silloin, kun keskusvaalilautakunta laatii ehdokaslistojen yhdistelmän. M:n siirtoa johtavan lääkärin tehtävistä terveyskeskuslääkärin virkaan ei ollut vielä lainvoimaisesti ratkaistu ehdokashakemusten hyväksymisestä päätettäessä. Liioin ei voinut olla varmuutta siitä, että palvelussuhde johtavana lääkärinä päättyisi ennen valtuutettujen toimikauden alkamista. Edellä sanottuun nähden M:ää ei ole kuntalain 34.1 §:n 2 kohdan mukaan voitu pitää vaalikelpoisena. KHO: ei muutosta.

KHO 1997:78: Valtuusto päätti 12.12.1995 irtisanoa S:n kaupunginjohtajan virasta. Lääninoikeus kumosi 8.8.1996 valtuuston irtisanomispäätöksen. Kaupunginhallitus valitti lääninoikeuden päätöksestä edelleen KHO:een. Irtisanottu kaupunginjohtaja asettui puolueen valtuustoehdokkaaksi. Ehdokaslistojen yhdistelmää 27.9.1996 laadittaessa S oli ollut kaupunginjohtajan viran haltija, koska lääninoikeuden päätös ei ollut lainvoimainen kaupunginhallituksen valitettua siitä KHO:een. Tuolloin ei myöskään ollut varmuudella todettavissa, että S:n virkasuhde päättyisi ennen valtuutettujen toimikauden alkamista 1.1.1997. S oli siten ehdokaslistojen yhdistelmää laadittaessa ollut vaalikelvoton valtuutetuksi.

Vaalikelpoisuuden menettäminen (66 §)

Valtuutettu voi menettää vaalikelpoisuutensa valtuustokauden aikana, jolloin hänen luottamustoimensa päättyy. Vaalikelpoisuuden menettäminen voi koskea vaalikelpoisuuden yleisiä (60 §) tai erityisiä (61 §) edellytyksiä. Yleensä henkilö itse ilmoittaa vaalikelpoisuutensa menetyksestä, mutta asiaan voidaan puuttua myös viran puolesta. Maakuntavaltuuston täytyy päätöksellään todeta valtuutetun luottamustoimi päättyneeksi vaalikelpoisuuden menettämisen johdosta. Toteamispäätös pannaan täytäntöön heti.

Jos valtuutettu otetaan enintään kuuden kuukauden ajaksi hoitamaan tehtävää, joka 61 §:n nojalla aiheuttaisi vaalikelpoisuuden menettämisen, hän ei menetä vaalikelpoisuuttaan. Palvelussuhteen kestäessä valtuutettu ei kuitenkaan saa hoitaa luottamustointaan.